

УДК 338.4

DOI: 10.37332/2309-1533.2024.1.16

JEL Classification: F02, L23, L60, L66, L70

Бейко Л.А.,
*канд. техн. наук, доцент,
 доцент кафедри агробіотехнологій,*
 Чорна Н.П.,
*д-р екон. наук, професор, професор кафедри
 бізнес-аналітики та інноваційного інжинірингу,*
 Ткач У.В.,
*канд. екон. наук, доцент,
 доцент кафедри міжнародного туризму і готельного бізнесу,
 Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль,*
 Лялик А.Т.,
*канд. техн. наук,
 асистент кафедри харчової біотехнології та хімії,
 Тернопільський національний університет імені Івана Пулюя*

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВПЛИВ НА ПІДПРИЄМСТВА АГРАРНОЇ, ХАРЧОВОЇ І ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В РАМКАХ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Beyko L.A.,
*and.sc.(techn.), assoc. prof.,
 associate professor at the department of agribiotechnology,
 Chorna N.P.,
 dr.sc.(econ.), professor, professor at the department
 of business analytics and innovative engineering,
 Tkach U.V.,
 cand.sc.(econ.),
 associate professor at the department
 of international tourism and hospitality business,
 West Ukrainian National University, Ternopil,
 Lialyk A.T.,
 cand.sc.(techn.),
 assistant at the department of food biotechnology and chemistry,
 Ternopil Ivan Puluj National Technical University*

THE INFLUENCE OF EUROPEAN INTEGRATION ON THE ENTERPRISES OF THE AGRARIAN, FOOD AND PROCESSING INDUSTRY WITHIN THE FRAMEWORK OF FOOD SECURITY OF UKRAINE

Постановка проблеми. Україна визначила своїм пріоритетним напрямком європейську інтеграцію. Угода про асоціацію з Європейським Союзом забезпечила новий формат відносин з країнами Європи, членами Європейського Союзу. Європейська інтеграція визначена одним з головних векторів зовнішньої економіки. Тісна співпраця з країнами Європейського Союзу посприяла зростанню відкритості ринків, висунула сучасні вимоги до виробників України, якості товарів та послуг, зокрема до виробників, які належать до агропромислового комплексу.

Однак в умовах війни, підприємства харчової і переробної промисловості, а також виробники аграрної продукції, окрім негативного впливу рушіної сили військових дій, зіткнулися з іншими негативними факторами впливу країн Європейського Союзу. Проблема сучасних викликів продовольчої безпеки загострилася і стала ще актуальнішою, адже від вирішення завдань, які пов'язані з виробництвом, переробкою та реалізацією харчової продукції, напряму залежить збереження нашої держави та її економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема продовольчої безпеки нашої країни – це одна з тих проблем, які є актуальними завжди. Адже світова нестабільність та війна в Україні вносять свої корективи у продовольчу безпеку не тільки нашої країни, але і усього світу. Науковці Буряк Р. І., Кузьма С. В., Барсетка Н. Й, Гойдалка О. І., Береговий В. К., Шевченко В. В. та інші у своїх наукових роботах проводили дослідження продовольчої безпеки країни. Однак питання євроінтеграційного впливу на підприємства харчової і переробної промисловості в умовах сьогодення потребують додаткових досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є огляд процесів євроінтеграційного впливу на підприємства аграрної, харчової і переробної промисловості в рамках продовольчої безпеки України в умовах війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для України агропромисловий комплекс – один із найважливіших та найбільших секторів економіки. Він складається з продовольчого та непродовольчого комплексів. Якраз тут формується основна частка продовольчих ресурсів та практично три чверті роздрібного товарообігу, завдяки чому експортний потенціал даної галузі є значним і потужним. Агропромислові підприємства володіють значним потенціалом у розвитку вітчизняної економіки. В умовах світової аграрної кризи, яка спричинена в тому числі і війною в Україні, агропромисловий сектор України викликає зацікавленість для більшості країн Європейського Союзу та інших країн.

Під європейською інтеграцією розуміють процеси соціальної, культурної, юридичної, політичної та економічної інтеграції. Ця інтеграція відбувається в рамках не тільки європейських держав, а й у тих, які географічно розташовані в Європі. Зокрема, за рахунок розширення ради Європи та Європейського Союзу [1].

Дуже часто цей процес співробітництва держав Європейського Союзу є складним та суперечливим. В концепції тенденції сучасного розвитку є взаємозалежність держав, насамперед в економіці та в інших сферах з метою зближення споріднених національних спільнот.

У загальноекономічному понятті євроінтеграцію розглядають як:

- об'єднання окремих частин у єдине ціле;
- об'єднання суб'єктів економіки, поглиблення та розвиток взаємодії та зв'язків між ними, технологічні зв'язки, взаємовикористання ресурсів та капіталів;
- виробнича та економічна співпраця, її розширення, об'єднання економік різних країн, інтернаціоналізація життя;
- поглиблення виробничих зв'язків, при якому підприємства одне одному створюють сприятливі умови взаємодії та економічної діяльності.

Зближення України з Європейським Союзом – це історична подія, яка свідчить про європейську інтеграцію населення нашої країни. Європейська інтеграція відбувається на рівні законів, правил, звичаїв, які прийнятні для населення ЄС та інтегрують нашу країну в спільноту Європейського Союзу [2].

Основною метою інтеграції України та її населення є вступ до ЄС, який підтримується 89 % опитуваних [2] та є відображенням волі народу. Для української влади європейська інтеграція є одним з головних пріоритетів.

На сьогоднішній день, зважаючи на географічне положення нашої країни, Україна є надійним партнером і прагне набути членства Європейського Союзу. Одним із зобов'язань з євроінтеграційного курсу є проведення реформ, в тому числі і економічних. Ці реформи дозволять розпрощатися з економічною, технічною, технологічною та бюрократичною відсталістю, а також з корупційною складовою [3].

Інтеграція в Європейський союз відкриє широкі можливості також для підприємців та підприємств. Ще не будучи країною ЄС, у 2019 році Україна мала торговельний баланс понад 20 млрд євро. Підвищена торговельна спроможність з Європейським союзом призводить до економічних вигод, таких як створення робочих місць, підвищення заробітної плати працівникам.

В перспективі євроінтеграції Україна отримає ще більше переваг. Впродовж 2022 року Україна експортувала товарів на 44,1 млрд дол. На країни Європейського Союзу припало 63 % [4]. Одним із найбільших експортерів України в Європі є Польща, Румунія, Угорщина, Німеччина, Італія та Іспанія. Лідером по експорту є зернові, олія соняшникова та насіння соняшнику. Серед промислового експорту реалізовано провади ізольовані на суму 1,322 млрд дол., також сталь і гарячекатаний прокат на 1 млрд дол. [4; 5; 6].

У сучасній економіці України євроінтеграція є важливою об'єктивною тенденцією – це поступове зміцнення на всіх рівнях економіки відносин України з країнами Європейського союзу [2; 3; 4].

Євроінтеграційні процеси – це стратегічний курс України. Ще у 2014 році сталися позитивні зміни в торгівлі нашої країни з країнами ЄС. Тоді ж підписали Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Проте сьогодні економіка України знаходиться у кризовому стані [4].

З моменту отримання незалежності Україною європейська інтеграція – основний напрямок розвитку. Європейський Союз історично надзвичайно швидко розвивається економічно, соціально та

має перспективне майбутнє. Попередні спроби України вступу в ЄС закінчилися майданом та Революцією гідності. Після окупації території Криму та з початком вторгнення росії на територію України євроінтеграцію було тимчасово призупинено.

Внаслідок умов поглибленої зони вільної торгівлі ЄС та України з 2016 року було отримано додатково певні економічні преференції. Зокрема, для підприємств відкрився спрощений доступ на ринки ЄС, скасовано ввізні мита, посилено захист інтелектуальних прав і власності.

Оскільки географічно Україна розташована в центрі Європи і володіє транзитною розвинутою системою доріг, це, відповідно, надає перевагу щодо підвищення конкуренції продукції, яка виготовлена в країні [7].

Рухаючись у напрямку євроінтеграції, в перспективі Україна досягне економічного розвитку. Але це не обов'язково відбудеться з підприємствами України. Одним з позитивних факторів європейської інтеграції є вільний доступ підприємств України до одного з найбільших в світі ринків послуг та товарів. Орієнтуючись на роботу з такими ринками, наші виробництва набувають переваг та досвіду компаній високорозвинених країн. Вони збільшують свою інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність за рахунок зміни сировинної економіки на високотехнологічну та модернізації виробництва.

В результаті виходу на ринки Євросоюзу досягається співпраця і, як наслідок, українські виробники зобов'язані випускати продукцію та надавати послуги, які відповідають стандартам та нормам Європейського Союзу. Отже, підприємствам, які прагнуть інтегруватись до ЄС, потрібно буде провести реконструкцію та технічне переоснащення, а також змінити методи управління на ефективніші. Покращення технічних характеристик підприємства призведе до збільшення попиту та підвищення якості продукції. Як наслідок, буде створено нові робочі місця [3].

Також перевагою, яку будуть мати підприємства України на ринку ЄС, є залучення кращих знань та досвіду від передових світових підприємств. Якщо в Україні достатньо талановитих працівників, яким не вистачає професійної освіти чи досвіду, то впровадження їх в систему праці Євросоюзу розширить їх світогляд і професійні можливості [8].

Євроінтеграція дасть реальну можливість створити систему регулювання мита, яка була б ефективною та співпадала з митними процедурами і правилами держав ЄС. Вона також надасть можливість регулювати, захищати та фіскалізувати продукцію українських виробників при експорті.

Умови пандемії показали, що малі виробництва або підприємства, згідно Європейської Хартії, підтримувалися країнами ЄС для виживання малого бізнесу та покращення добробуту людей, на відміну від України, де малий бізнес не отримав підтримки. Малі та середні підприємства є важливими для стабільності економічної системи країни і підтримка даного бізнесу розглядається як новатор з економічним зростанням [7].

Різниця між курсами валют в країнах Європейського Союзу та цінами на товари і послуги, які є вищими за наші, активізує трансферне ціноутворення в компаніях з міжнародною часткою активу. Для українських виробників буде зростати від продажу товарів грошовий потік та отримання чистого прибутку.

Впровадження європейської банківської системи в Україну з малим відсотком кредитування виробників також є позитивним впливом інтеграції України в Європейський Союз. Адже у нашій країні сума переплати за кредит для виробників становить до 35 %. У країнах ЄС кредит для підприємців та виробників – це повсякчасна справа і вони завжди розраховують на підтримку держави, яка їх не підводить [2].

На сьогоднішній день всі підприємства України потерпають внаслідок нестійкої економічної ситуації, низької купівельної спроможності населення та додаткових витрат у вигляді військового збору. Оскільки євроінтеграція – це, крім економічного розвитку, ще й допомога та високий рівень проживання, то це несе додаткове навантаження на підприємства внаслідок підвищення податків. З іншого боку, за рахунок підвищеного рівня життя та високої купівельної спроможності населення зростає кількість продаж, а, відповідно, і прибуток українських виробників, який буде можливість інвестувати в розвиток власного підприємства [4].

Однією з негативних сторін євроінтеграції є втрата виробниками робочої сили. За рахунок відкритих кордонів люди можуть змінювати місце роботи з від'їздом в іншу країну ЄС, де є вищі заробітні плати за ту ж виконану роботу. Також при порівнянні можливостей виробництва українських підприємств з потужностями підприємств Євросоюзу відчувається різниця в технології та використанні людських ресурсів не на користь України. Втрата інтелектуально розвинених та сильних працівників, відставання в технічному розвитку українських підприємств пов'язана з низькою заробітною платою [7].

Інша негативна сторона є в тому, що при вільній торгівлі країн Європейського Союзу зростає ризик заміни вітчизняної продукції. Великий вибір готової продукції, який характеризується високою якістю, дає можливість покупцю замінити українського виробника на європейський. Виходом з даної ситуації є підвищений розвиток українських підприємств, які характеризуються зростанням

конкурентоспроможності та якості, при якій товари різних країн не будуть відрізнятися якісними і ціновими характеристиками.

Ще одна проблема – збільшення впливу транснаціональних компаній на нашу економіку. Наслідком буде зменшення грошових потоків підприємств, що не допустить можливості підприємствам виходом на нові ринки. Великі європейські компанії в таких умовах можуть стати монополістами та витіснити менші підприємства [4; 8].

У зв'язку з цим важливо відмітити, що євроінтеграція здатна підштовхнути вітчизняних виробників до розвитку. В таких умовах підприємства, які не готові конкурувати і розвиватися, повинні бути готові до занепаду і, навпаки, модернізація підприємств, поживавлення бізнесу, розширення можливостей, збільшення шляхів розвитку призведе до успішної конкуренції з виробництвами Європейського Союзу.

Також українські виробники повинні бути готові до відповідності готової продукції вимогам Європейського Союзу, або споживачі не будуть їх купувати через наявну велику кількість аналогічних товарів.

Однозначно, негативні наслідки євроінтеграції будуть, лівова частка українських підприємств буде змушена збанкрутувати, українські ринки будуть містити серйозні глобальні зміни. Водночас, співпраця та євроінтеграція буде сприяти інноваційному, економічному, експортному потенціалу та підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств поруч з європейськими.

Успішна євроінтеграція України може відбутися з урахуванням внутрішніх та зовнішніх загроз економічній безпеці.

До внутрішніх загроз економічній безпеці можна віднести: повномасштабна війна, недосконалість законодавства України, недостатній технічний та технологічний рівень значної кількості галузей, підвищені втрати виробництва, низька якість продукції, енергетична криза, тіньова економіка, низька платоспроможність населення, корупція.

Головними зовнішніми загрозами економічній безпеці є: залежність України від стратегічних товарів, комплектуючих виробів, енергоносіїв; «відтік» закордон трудових та інтелектуальних ресурсів, особливо після повномасштабного вторгнення в Україну російських військ; експортний та валютний контроль; непрозорість митної політики.

Функціонування успішних підприємств при зміні умов часто не тільки відкриває можливості та перспективи, але і несе в собі ризики та загрози і має негативний вплив на економічну безпеку підприємства. Умовою успішної діяльності підприємства є саме його економічна безпека без вищезазначених ризиків [4; 8].

Увага керівників підприємства повинна бути зосереджена на відслідковуванні тенденцій розвитку зовнішнього середовища, яке впливає на нього.

Очевидно, що євроінтеграція, а в подальшому зміцнення зв'язків з державами Європи, входженням України у Європейський Союз на різних рівнях (міждержавному, міжрегіональному та між конкретними підприємствами) несе в собі деякі ризики [7].

Одними з перспективних галузей, які активно співпрацюють з Європейським Союзом, є харчове виробництво та сільське господарство. Зокрема, вирощування зернових, олійних та ефірно-олійних культур, фруктів, овочів, цукрових буряків, ріпаку та сої. Також продукція м'ясного та молочного виробництв, птахівництва [4].

Ринкова економіка визначається розвитком та конкуренцією різноманітних підприємств та господарств, які мають різні види та форми власності. Усі вони можуть діяти, з врахуванням природних умов, соціально-економічних факторів та науково-технічного прогресу. Ці аспекти визначають найбільш ефективне використання земельних ресурсів та досягнення найвищої продуктивності праці.

Однією з перспективних форм господарювання в Україні є господарства населення. Однак, не всі вони можуть бути експортерами аграрної продукції. Частіше всього при теперішніх умовах експортерами виступають великі аграрні та промислові виробництва. Вони можуть акумулювати фактори виробництва та формувати інфраструктурне середовище з метою здійснення експорту. Щоб вийти на нові ринки європейських держав, продукція аграрних виробництв повинна мати ознаки:

– висока рентабельність виробництва, так як експортування продукції на європейські ринки вимагає значних економічних витрат (переговори, маркетингові заходи, митне оформлення, супроводжуючі документи);

– якість виготовленої продукції, яка відповідає стандартам країн ЄС.

Також аграрні підприємства повинні постійно працювати над питаннями моніторингу ситуацій зовнішнього ринку, для швидкої реакції та зміни кон'юнктури.

Крупні аграрні підприємства та агрохолдинги мають можливість експортувати продукцію в країни Європейського союзу без посередників та самі формують партії продукції для експорту. Дуже часто вони можуть самі виступати посередниками для експорту аграрної сировини та сільськогосподарської продукції, залучаючи резерви малих виробників.

Перспективною реалізацією сільськогосподарської продукції є самостійний збут її на ринки ЄС.

Як зазначають науковці: «Суттєве зменшення експорту агропродовольчої продукції з України в перші місяці війни відчували не тільки країни третього світу, залежні від українського експорту продовольства, але і європейські споживачі, в яких склався дефіцит олії, курячого м'яса та яєць у супермаркетах. Це викликало паніку, схожу з тією, що була на початку пандемії, коли споживачі закупували продовольство в значних обсягах про запас. У перелік таких товарів потрапляла не тільки олія, а й інші продукти, що похитнуло в цілому продовольчий ринок ЄС. Паніку було швидко подолано, однак цей факт виразно підкреслив роль України у формуванні сталої продовольчої системи ЄС, що, безумовно, вплинуло на прийняття відповідних політичних рішень» [9, с. 63].

Експорт агропродовольчої продукції (групи 1-24 УКТЗЕД, а також казеїн, альбуміни, шкури, хутро, вовна, сіль, волокно та ін.) у 2022 р. досяг 23,6 млрд дол. США. Частка агропродовольчої продукції в загальному експорті України у згаданому році становила 53%. Продукція сільськогосподарства і переробної промисловості з України експортувалась переважно на ринки країн Європейського Союзу 13,3 млрд дол. (56,4% галузевого експорту), а також азійських держав 7,3 млрд дол. (30,9%), Африки 1,6 млрд дол. (6,8%) [Пугачов, с. 63]. Вартість аграрного експорту збільшилась до Євросоюзу на 58% порівняно з 2021 роком. При цьому імпорту з країн ЄС скоротився з 4217 млн дол. у 2021 р. до 3485 млн дол., або на 17,4% у 2022 р. [9, с. 63].

Отже, Європейський Союз є найбільшим торговельним партнером України, здійснюючи значну частку експорту та імпорту агропродовольчої продукції.

У 2023 році експорт пшениці склав 16,17 млн т. Більшість цього об'єму поставляли через морські та річкові порти — 13,7 млн т. Залізницею перевезли трохи менше, ніж 2 млн т, а автомобілями — пів мільйона тонн [10].

Найбільшими імпортерами української пшениці протягом 2021–2023 років були такі країни (табл. 1).

Таблиця 1

Імпортери української пшениці у 2021 – 2023 роках та їх частка у сукупному імпорті, %

№	2021		2022		2023	
1	Єгипет	16	Туреччина	18	Іспанія	23
2	Індія	14	Румунія	15	Туреччина	15
3	Туреччина	8	Єгипет	7	Румунія	14

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України

Це свідчить про те, що відбуваються трансформаційні процеси на ринку пшениці, котра є виразником продовольчої безпеки.

Однак, воєнні дії стали причиною того, що середні реалізаційні ціни на пшеницю, ріпак та сою в Україні є значно нижчі, ніж в країнах ЄС, тому дана продукція є перспективна для реалізації в країні Європейського Союзу [6].

Проте, слід відмітити, що така різниця в цінах може призвести до вимивання даного виду сировини з України на рахунок країн Євросоюзу. Також варто зазначити, що специфіка цінової політики в умовах війни мала значні коливання. Так, ціни на пшеницю в межах 2022 року коливались від 5000 до 7500 тисяч гривень за тону [5]. Наслідками таких дій може стати нестача аграрної сировини, зокрема пшениці для внутрішнього ринку України. З іншого боку, війна в Україні призвела до суттєвого зменшення експорту зернових культур, внаслідок чого на внутрішньому ринку України є суттєвий надлишок аграрної продукції.

У ситуації, що склалася, важливо зауважити, що економічну ситуацію по експорту зернових в країні ЄС та інші країни світу повинні чітко моніторити державні інституції, оскільки недостатній експорт зернових призведе до банкрутства аграрних підприємств і, протилежно, перевищення експорту аграрної сировини – зростання цін на внутрішньому ринку і підвищення споживчих цін для населення. А в умовах війни це призведе до глобальних катастрофічних наслідків.

Стимулами для активного розвитку внутрішнього ринку та значного поглиблення економічної політики регіонів є поглиблення співпраці з Європейським союзом. Зокрема, активний розвиток аграрного виробництва та його оновлена структура [8].

Завдяки переходу з вирощування конкурентних видів рослинної та тваринної продукції, використанню передових аграрних технологій, сучасного сільськогосподарського виробництва із захистом доквілля, органічним виробництвом і використанням біотехнологій, розширюються зовнішньоекономічні перспективи аграрного господарства України на шляху до євроінтеграції.

Найголовнішою складовою євроінтеграції для України є реальний прогрес у здійсненні реформ і модернізації, створення сприятливих умов для успішного ведення бізнесу та підприємництва відповідно до євростандартів, значне вдосконалення функціонування основних систем державного

регулювання з їх наближенням до принципів права ЄС. Важливо також обрати ефективну стратегію інтеграції, врахувавши досвід країн, які увійшли до ЄС [7; 8].

Висновки з проведеного дослідження. Вступ України до Європейського Союзу забезпечить прискорення розробки та реалізації сучасної аграрної політики, дасть можливість активізувати контроль за її виконанням в агросфері, залучити внутрішні та зовнішні інвестиції.

Поглиблюючи європейську інтеграцію, Україна отримала нові виклики, а також стимули для розвитку підприємств України та економіки. Угода про зону вільної торгівлі стала дорожньою картою з проведення важливих для суспільства реформ, також забезпечила незворотність європейської інтеграції України. З вторгненням росії в Україну, Україна та українці підтвердили остаточний вибір суспільного та економічного розвитку на користь європейської моделі. Не дивлячись на існування загроз деяким галузям української економіки, зокрема підприємствам харчової промисловості та агропромислового комплексу, економічна політика України, підтримка розвинених країн усього світу, в тому числі Європейського Союзу, з використанням найкращого світового досвіду дають можливість компенсувати короткострокові витрати довгостроковими перевагами від вільної торгівлі. Ці економічні і політичні процеси допомагають модернізувати виробництво, залучити іноземні інвестиції та сучасні технології, що дає можливість підвищувати конкурентоспроможність підприємств України, забезпечити стійку динаміку розвитку, покращити рівень економічного зростання країни в цілому. Однак, зважаючи на реалії сьогодення, особливо пережиття сухопутних кордонів з деякими країнами Європейського союзу, необхідно уміти швидко переорієнтуватися на внутрішній ринок, з урахуванням заміни імпортової сировини на вітчизняні аналоги.

Література

1. Європейська інтеграція України. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/priorytety-uriadu/yevropeiska-intehratsiia-ukrainy> (дата звернення: 08.02.2024).
2. Відкриття ринків в ЄС / авт. кол. під ред. К. Аврамченко. Київ, 2014. 39 с. URL: <https://www.chamber.kr.ua/images/exp-imp/Opening%20markets%20in%20the%20EU%20in%202014.pdf> (дата звернення: 10.02.2024).
3. Кривенко Н. Інтеграція ЄС: значення Спільної аграрної політики. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 4. С. 54-69. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/37055> (дата звернення: 08.02.2024).
4. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. *Представництво України при Європейському Союзі*. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgovelnno-ekonomichne-spivrobotnictvo-ukrayina-yes/zonavilnoyi-torgivli-mizh-ukrayinoyu-ta-yes> (дата звернення 01.02.2024).
5. Державна служба статистики України : офіційний сайт.. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 08.02.2024).
6. Міністерство аграрної політики та продовольства України : офіційний сайт. URL: <https://minagro.gov.ua/> (дата звернення: 09.02.2024).
7. Фоміченко І. П., Баркова С. О Вплив інтеграційних процесів ЄС на стратегічний розвиток України в умовах глобалізації. *Управління економікою: теорія та практика* : зб. наук. пр. Київ : ІЕП НАНУ, 2018. С. 73-84. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/159911/08-Fomichenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 08.02.2024).
8. Глущенко О., Туленінова Д. Вплив євроінтеграції на економічну безпеку вітчизняних підприємств. *Науковий вісник державного університету. Серія "Економіка"*. 2016. Том 3. № 1. С. 112-119. URL: <https://economics-msu.com.ua/uk/journals/tom-3-1-2016/vpliv-yevrointegratsiyi-na-ekonomichnu-bezpeku-vitchiznyanikh-pidpriyemstv> (дата звернення: 05.02.2024).
9. Козак О. А., Грищенко О. Ю., Пугачов В. М. Торговля агропродовольчою продукцією між Україною та Європейським Союзом в умовах військового стану: монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2023. 112 с.
10. Гайдук О. Аграрний експорт-2023: скільки і куди продали зерна та олії. Elevatorist.com. 29 січня 2024. URL: <https://elevatorist.com/spetsproekt/210-agrarniy-eksport-2023-skilki-i-kudi-prodali-zerna-ta-oliyi> (дата звернення: 09.02.2024).

References

1. European integration of Ukraine. The website of the government portal, available at: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/priorytety-uriadu/yevropeiska-intehratsiia-ukrainy> (access date February 08, 2024), available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/Європейська_інтеграція (access date February 08, 2024).
2. Avramchenko K. (2014), *Vidkryttia rynkiv v YeS* [Opening markets in the EU], available at: <https://www.chamber.kr.ua/images/exp-imp/Opening%20markets%20in%20the%20EU%20in%202014.pdf> (access date February 10, 2024).

3. Kryvenko, N. (2019), "EU integration: the importance of the common agricultural policy", *Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, Iss. 4, pp. 54-69, available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/37055> (access date February 08, 2024).

4. Official site of the Mission of Ukraine to the European Union 'Free Trade Area between Ukraine and the EU', available at: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgovelo-ekonomichne-spivrobotnictvo-ukrayina-yes/zonavilnoyi-torgivli-mizh-ukrayinoyu-ta-yes> (access date February 01, 2024).

5. Official site of the State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (access date February 08, 2024).

6. Official site of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine, available at: <https://minagro.gov.ua/> (access date February 09, 2024).

7. Fomichenko, I.P. and Barkova, S.O. (2018), "Influence of the EU integration processes on the strategic development of Ukraine in the context of globalization", *Upravlinnia ekonomikoju: teoriia ta praktyka*, pp. 73-84, available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/159911/08-Fomichenko.pdf?sequence=1> (access date February 08, 2024).

8. Hlushchenko, O. and Tulenina, D. (2016), "The impact of European integration on the economic security of domestic enterprises", *Naukovyi visnyk derzhavnoho universytetu. Seriya "Ekonomika"*, Vol. 3, no. 1, pp. 112-119, available at: <https://economics-msu.com.ua/uk/journals/tom-3-1-2016/vplyv-yevrointegratsiyi-na-ekonomichnu-bezpeku-vitchiznyanikh-pidpriemstv> (access date February 05, 2024).

9. Kozak, O.A., Hryshchenko, O.I. and Puhachov, V.M. (2023), *Torhivlia ahroprodovolchoiu produktsiieiu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom v umovakh viiskovoho stanu* [Trade in agri-food products between Ukraine and the European Union under martial law], NNTs "IAE", Kyiv, Ukraine, 112 p.

10. Haiduk, O. (2024), "Agricultural exports-2023: how much and where grains and oils were sold", available at: <https://elevatorist.com/spetsproekt/210-agrarniy-eksport-2023-skilki-i-kudi-prodali-zerna-ta-oliyi> (access date February 09, 2024).

Бейко Л.А., Чорна Н.П., Ткач У.В., Лялик А.Т.

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВПЛИВ НА ПІДПРИЄМСТВА АГРАРНОЇ, ХАРЧОВОЇ І ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В РАМКАХ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Мета. Огляд процесів євроінтеграційного впливу на підприємства аграрної, харчової і переробної промисловості в рамках продовольчої безпеки України в умовах війни.

Методика дослідження. Теоретичною і методологічною основою статті є фундаментальні положення сучасної економічної науки. В процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: системного підходу – для узагальнення основних поглядів авторів на зазначену проблематику; монографічний – для теоретичного узагальнення сутності продовольчої безпеки; узагальнення – для формулювання власного бачення євроінтеграційного впливу на підприємства; абстрактно-логічний – для формулювання висновків.

Результати дослідження. Визначено місце і роль агропромислового комплексу України в національній економіці. Розглянуто основні принципи та засади входження України в процес європейської інтеграції. Акцентовано увагу на можливостях агропромислового сектора України після інтеграції в Європейський союз. Виявлено, що євроінтеграція – це не тільки економічна співпраця і торгівля, але і певний світогляд. Обґрунтовано, що євроінтеграція дасть реальну можливість створити систему регулювання мита, яка була б ефективною та співпадала з митними процедурами і правилами держав ЄС. Вона також надасть можливість регулювати, захищати та фіскалізувати продукцію українських виробників при експорті. Проаналізовано вплив європейської інтеграції на підприємства аграрної, харчової і переробної промисловості; їх позитивні та негативні сторони з урахуванням історичних реалій сьогодення.

Наукова новизна результатів дослідження. Виокремлено євроінтеграційний вплив на підприємства аграрної, харчової і переробної промисловості в рамках продовольчої безпеки України. Здійснено огляд перспективи функціонування агропромислового сектора України в умовах європейської інтеграції.

Практична значущість результатів дослідження. Основні положення дослідження дають можливість сільськогосподарським товаровиробникам визначити вектори євроінтеграційних процесів в Україні з врахуванням реалій сьогодення.

Ключові слова: євроінтеграційний процес, продовольча безпека, підприємства аграрної, харчової і переробної промисловості.

Beyko L.A., Chorna N.P., Tkach U.V., Lialyk A.T.

THE INFLUENCE OF EUROPEAN INTEGRATION ON THE ENTERPRISES OF THE AGRARIAN, FOOD AND PROCESSING INDUSTRY WITHIN THE FRAMEWORK OF FOOD SECURITY OF UKRAINE

Purpose. The purpose of this study is to review of the processes of European integration influence on the enterprises of the agrarian, food and processing industries in the framework of food security of Ukraine in the conditions of war

Methodology of research. The theoretical and methodological basis of the article is the fundamental provisions of modern economic science. General scientific and special research methods were used in the study, namely: systematic approach – to summarise the main views of the authors on the above-mentioned issues; monographic approach – for theoretical generalisation of the essence of food security; generalisation – to formulate the author's own vision of the European integration impact on enterprises; abstract and logical approach – to formulate conclusions.

Findings. The place and role of the agro-industrial complex of Ukraine in the national economy are determined. The basic principles and principles of Ukraine's entry into the European integration process are considered. Attention is focused on the possibilities of the agro-industrial sector of Ukraine after integration into the European Union. It is revealed that European integration is not only economic cooperation and trade, but also a certain worldview. It is substantiated that European integration will provide a real opportunity to create a system of customs regulation that would be effective and in line with the customs procedures and rules of the EU. It will also provide an opportunity to regulate, protect and fiscalize the products of Ukrainian producers when they are exported. The article analyses the impact of European integration on agricultural, food and processing enterprises. Their positive and negative aspects are analysed in the light of the historical realities of today.

Originality. The European integration impact on the enterprises of the agrarian, food and processing industries within the framework of Ukraine's food security is highlighted. The prospects for the functioning of the agro-industrial sector of Ukraine in the context of European integration are reviewed.

Practical value. The main provisions of the study allow agricultural producers to determine the vectors of European integration processes in Ukraine, taking into account the realities of today.

Key words: European integration process, food safety, agricultural, food and processing industry enterprises.